

BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Sendes kun elektronisk

Oslo, 29. april 2020

Høringsuttalelse til NOU 2019: 20 En styrket familietjeneste

Høringsuttalelsen fra Dommerforeningens fagutvalg for privatrett gjelder spørsmål som i særlig grad kan ha betydning for domstolenes behandling av barnesaker.

Familievernutvalgets innstilling bør vurderes i sammenheng med Domstolkommisjonens innstilling, både delutredning 1 om domstolstruktur som ble avgitt høsten 2019, og delutredning 2 som skal avgis høsten 2020. Innstillingen bør også vurderes i sammenheng med Barnelovutvalgets innstilling som forventes i september 2020 og Rettshjelplovutvalgets innstilling som forventes i mai 2020.

Mekling

De senere årene har samarbeidet mellom tingrettene og familievernkontorene blitt styrket. Dette har skjedd i form av lokale samarbeidstiltak og gjennom ulike kompetansetiltak med deltagelse fra familievernkontorene og tingrettene. Tingrettene har fått bedre kunnskap om den kompetansen familievernkontorene har, og familievernkontorenes meklingstilbud.

Dommerforeningens fagutvalg for privatrett er positiv til forslaget om at foreldre må møte til foreldresamtale og mekling før det kan reises sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, bosted og samvær. Det er også positivt at stilles et krav om at det er gjennomført seks meklingstimer i tillegg til foreldresamtalen, med slik mulighet for å unnta fra meklingsplikten som fremgår av forslaget. Forslaget innebærer at det stilles krav om reell mekling innenfor familievernet, og at det ikke som i dag er tilstrekkelig å møte til én meklingstime for å få utstedt meklingsattest. Dommerforeningen ser det videre slik at meklere ved familievernkontorene gjennomgående har bedre forutsetninger for å veilede foreldre om utfordringene i etterkant av et samlivsbrudd, enn domstolene. Selv om dommere deltar på kurs for å få bedre barnefaglig kunnskap, (høring av barn, utviklingspsykologi, barns behov, tegn på vold, overgrep, rus og psykiske lidelser) vil dommere ikke oppnå samme nivå som fagpersoner. Domstolenes hovedoppgave bør være å treffe avgjørelser når foreldrene ikke er i stand til å bli enige. Når foreldrene er uenige om bosted og samvørsordninger er det sentrale å sette foreldrene i stand til å samarbeide, og til å forstå barnets perspektiv. De juridiske spørsmålene bør stå mer i bakgrunnen.

I tillegg til tilbudet om foreldresamtale og mekling kan familievernet gi et mer helhetlig og tilpasset tilbud enn domstolene. Familievernet arbeider også med kliniske saker som blant annet gjelder styrking av parforholdet, samarbeid om felles barn, avklaring/avslutning av parforholdet, bostedsavklaring/samvær, samspillsvansker osv. Disse tilbudene supplerer arbeidet med mekling i familievernet.

Hvis forslaget om krav om gjennomført foreldresamtale og seks meklingstimer følges opp, bør dette få konsekvenser for tingrettenes behandling av barnesaker. Det følger av barneloven § 61 nr. 1 at retten som hovedregel skal innkalle partene til ett eller flere forberedende rettsmøter for å klarlegge tvistepunktene mellom partene, og eventuelt mekle mellom partene. Det følger av samme bestemmelse at retten kan oppnevne en sakkyndig som kan gis ulike roller, blant annet å ha samtaler med partene og barna, mekling, og å undersøke saken.

Dommerforeningens fagutvalg for privatrett mener det ikke er hensiktsmessig at det legges opp til at det først skal gjennomføres et omfattende meklingsprogram på familievernkontoret, eventuelt i kombinasjon med andre tiltak, og at det deretter gjennomføres et lignende meklingsopplegg i regi av tingretten. Noe av fordelene med familievernutvalgets forslag er at det kan føre til en tydeligere rollefordeling mellom familievernet og domstolene, og slik at de to institusjonenes fortrinn rendyrkes. Familievernkontorene kan da utvikle sin meklings- og veiledningskompetanse, mens tingrettenes hovedoppgave blir å avgjøre sakene, på samme måte som i andre sivile tvister. Dersom en slik rollefordeling i større grad rendyrkes, bør også tingrettenes mulighet til å sende saken tilbake til familievernkontoret for videre mekling benyttes i større grad enn i dag. Hvis familievernutvalgets forslag om mekling vedtas, taler også hensynet til at partene har krav på rettergang innen rimelig tid for at en sak som undergitt omfattende mekling i familievernet, ikke på nytt skal undergis omfattende mekling i domstolen, jf. EMK art. 1 nr. 1. Om barneloven § 61 helt eller delvis skal videreføres må vurderes nærmere av barnelovutvalget.

Høring av barn

Dommerforeningens fagutvalg for privatrett er også positiv til familievernutvalgets forslag til endring av barneloven § 31 andre ledd som tydeliggjør at barn skal få tilbud om en samtale med en tilsatt i familievernet. Regelen er tatt inn i samme bestemmelse som gjelder høring av barn i domstolene. For høring av barn i domstolene fremgår det at barn som er fylt syv år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt skal få informasjon og anledning til å si meningen sin før det blir truffet avgjørelse. For høring i familievernet er det ikke foreslått noe absolutt krav om at barn over syv skal få anledning til å bli hørt. Det er heller ikke gitt noen føringer i innstillingen med hensyn til barnets alder, utover den generelle retningslinjen. For å sikre en noenlunde ensartet praksis bør loven angi en minstealder for når barn skal høres. I det minste bør det sies noe om dette i proposisjonen, slik at det kan hentes noen retningslinjer fra forarbeidene. Barnelovens regel med en syvårsgrense er ikke en aldersgrense for høring av barn, fordi alle barn under syv år som er i stand til å danne seg egne synspunkt skal gis anledning til å bli hørt i domstolene.

Reglene for høring av barn bør være de samme i familievernet og i domstolene, fordi det er samme behov for å høre barn i begge situasjoner, og forpliktelsene som følger av barnekonvensjonen er også de samme. Den foreslåtte endringen i barneloven § 31 for høring av barn i familievernet bør vedtas i sammenheng med ny barnelov, og slik at reglene blir like.

Dommerforeningens fagutvalg for privatrett vil også fremheve lovutkastets § 5 fjerde ledd der det fremgår at mekler skal skrive notat fra samtaler med barn som formidler barnets syn. Det fremgår ikke av lovutkastet at tingretten har krav på innsyn i notatet, dersom det reises sak. Dette innebærer muligens at dokumentet er taushetsbelagt, slik at foreldrene må samtykke til notatet fremlegges for retten. I utredningen s. 122 kan det imidlertid se ut som forutsetningen er at notatet følger saken til tingretten. Det bør klargjøres at notatet skal fremlegges for retten, og at barnet også informeres om dette. Opplysninger om barnets syn kan være av sentral betydning for å avgjøre hvordan saken skal behandles i tingretten, og også for avgjørelsen av saken. Selv om barnet er hørt i familievernet, har barnet som hovedregel krav på å bli hørt i også ved behandlingen i retten. Når foreldrene er kjent med at notatet blir fremlagt for retten, kan det ha betydning for om det reises sak. Det kan også ha betydning i en meklingsprosess at det er notoritet med hensyn til barnets mening. For domstolen, som skal høre barnet på nytt, vil det være viktig å vite om barnet har endret mening eller ikke.

Kostnader

Familievernutvalgets innstilling innebærer et forslag om et styrket familievern, slik også tittelen på NOUen viser. Noe av styrkingen av familievernet gjelder det utvidede meklingstilbudet. Som fremhevet ovenfor mener dommerforeningens fagutvalg for privatrett at et krav om mer omfattende

foreldremekling i familievernet bør føre til redusert foreldremekling i tingretten. Det er også grunn til å trekke frem at partene normalt ikke er representert ved advokat i familievernet. Dette fører til lavere kostnader for de private partene, eventuelt lavere kostnader til fri rettshjelp. Fokus på megling i familievernet, innebærer også fokus på at sakene kan løses på et lavest mulig nivå.

Med vennlig hilsen

Den norske Dommerforenings fagutvalg for privatrett

Torstein Frantzen

Lagdommer/leder av fagutvalget